

УДК 331.5 : [332.122 : 911.375]

Р. С. Чорний
кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри
загальноекономічних та гуманітарних дисциплін Нововолинського факультету
Тернопільського національного економічного університету, Україна
roman.nv79@gmail.com

ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Анотація. У статті аналізуються особливості формування і розвитку трудового потенціалу міських поселень. Визначаються основні демографічні та гомологічні особливості населення, що проживає в містах і формує трудовий потенціал міських поселень. Виділяються ключові конфліктогенні тенденції розвитку великих міст та їх вплив на розвиток трудового потенціалу.

Ключові слова: трудовий потенціал, місто, міське поселення, урбанізація, фактор розвитку, міське населення.

Р. С. Черный

кандидат экономических наук, доцент, заведующий
кафедрой общеэкономических и гуманитарных
дисциплин Нововолинского факультета Тернопольского
национального экономического университета, Украина

ТРУДОВОЙ ПОТЕНЦИАЛ ГОРОДСКИХ ПОСЕЛЕНИЙ: ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ

Аннотация. В статье анализируются особенности формирования и развития трудового потенциала городских поселений. Определяются основные демографические и гомологические особенности населения, которое проживает в городах и формирует трудовой потенциал городских поселений. Выделяются ключевые конфликтотенные тенденции развития больших городов и их влияние на развитие трудового потенциала.

Ключевые слова: трудовой потенциал, город, городское поселение, урбанизация, фактор развития, городское население.

Roman S. Chornyj

Ph.D. in Economics, Docent, Head of the General Business
and Humanitarian Sciences Department, Novovolynsk
Department of Ternopil National Economic University,
Ukraine

LABOUR POTENTIAL OF URBAN SETTLEMENTS: FEATURES OF FORMING AND DEVELOPMENT

Abstract. In the article, the features of forming and development of urban settlements labour potential are analyzed. The basic demographic and homological features of population living in cities and generating labour potential of urban areas are determined. Key conflict trends of big cities development and their impact on the development of labour potential are selected.

Key words: labour potential, city, urban settlement, urbanization, factor of development, urban population.

JEL classification: J21, O15, O18

Постановка проблеми. Прискорення соціально-економічного розвитку провідних держав світу, посилення урбанізаційних та глобалізаційних процесів кінця XX-го – початку XXI ст. ознаменувалися вагомими зрушеннями в динаміці розвитку міст. На сучасному етапі національного державотворення більшість міських поселень перебуває у суперечливому стані відносно всіх секторів соціально-економічного простору. Однак найпомітніші динамічні зміни у просторі міських поселень відбуваються в найбільш вразливій для кожного пересічного мешканця міста сфері – сфері трудових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У трудовій сфері відбувається реалізація конституційних людських прав та свобод, що передбачає можливість гідного застосування потенціалу праці, отримання за виконану роботу адекватної заробітної плати та досягнення належного рівня соціального добробуту. З огляду на першочергову важливість цієї засадничої сфери людської діяльності вирішенню питань функціонування і розвитку трудового потенціалу присвячено численні праці науковців, зокрема таких, як В. Васильченко (*V. Vasylychenko*) [5], А. Гриненко (*A. Grynenko*) [5], С. Пирожков (*S. Pirozhkov*) [11], Л. Шаульська (*L. Shaulska*) [7], Л. Шевчук (*L. Shevchuk*) [8]; проблеми розвитку міст аналізують Г. Зіммель (*G. Zimmel*) [9], Г. Лаппо (*G. Lappo*) [10], Е. Турбіна (*Ye. Turbina*) [12], Ф. Фуртай (*F. Furtay*) [13], Й. Штадельбауер (*J. Shtadelbauer*) [14] та ін.

Українськими і зарубіжними вченими висвітлюються різноманітні проблеми формування та розвитку трудового потенціалу: сутнісне розуміння трудового потенціалу, фактори розвитку і методики оцінки трудового потенціалу тощо. Однак незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, сьогодні залишаються недостатньо розробленими питання формування і розвитку трудового потенціалу власне міських поселень.

Метою статті є дослідження особливостей формування трудового потенціалу міст, виокремлення особливос-

тей та тенденцій, що чинять вагомий вплив на формування і розвитку трудового потенціалу міських поселень.

Основні результати дослідження. Сучасні світові тенденції соціально-економічного розвитку характеризуються постійним збільшенням кількості міського населення, яке в переважній більшості зайняте у сфері обслуговування та промисловості, а також зростанням кількості міських поселень. У загальній кількості населення світу, що станом на 2011 рік становить 6,9 млрд. осіб, частка міського населення сягає 52,1% [17]. В останні роки темпи зростання міського населення в розвинених країнах поступаються темпам зростання у країнах, що розвиваються. У містах нині проживає близько 3,5 млрд. мешканців. Найбільш населеним містом світу із населенням майже 36,7 млн. осіб є Токіо. Порівняймо: у найбільш населеному місті України – Києві станом на 1 січня 2011 року мешкало 2,799 млн. осіб [6].

У наступні два десятиліття, за прогнозами експертів, чисельність населення міст щороку збільшуватиметься на 1,85%, а територія міст розшириться на 1,528 млн. км², щоб помістити 1,47 млрд. нових мешканців [15]. За прогнозами *UNICEF*, до 2050 року рівня урбанізації у 90% досягнуть такі країни, як США (365 млн./90%), Франція (64 млн./94%), Бразилія (204 млн./94%). Чимало країн наблизитиметься до цього рівня урбанізації: Великобританія (64 млн./88%), Нігерія (218 млн./75%), Мексика (113 млн./88%), Іран (83 млн./86%), Росія (96 млн./83%), Туреччина (82 млн./84%), Китай (1038 млн./73%), Індія (875 млн./54%), Пакистан (199 млн./69%), Індонезія (190 млн./66%), Бангладеш (126 млн./56%), Філіппіни (101 млн./69%), Конго (93 млн./63%), Єгипет (83 млн./63%) тощо [16]. Прогнози *UNICEF* щодо України показують, що до 2050 року частка міського населення у країні зросте до 82%, що, внаслідок прогнозованого зменшення населення у країні, відповідатиме лише 29 млн. жителів [16]. Однак навіть незважаючи на далекоглядні перспективи, наразі в

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Україні вже простежується стійка тенденція до збільшення чисельності міського населення, а отже, і зростання концентрації трудового потенціалу саме в міських поселеннях.

Міськими поселеннями в Україні вважаються населені пункти, що затверджені законодавчими актами як міста та селища міського типу, усі інші населені пункти є сільськими. Відповідно до кількості мешканців, до міст в Україні належать населені пункти із населенням не менш як 10 тис. осіб, що в переважній більшості складають робітники й службовці. Міські ж поселення, які налічують не менш як 2 тис. мешканців і понад дві третини осіб, зайнятих не в сільському чи лісовому господарстві, вважаються селищами міського типу. Місто, як універсальне утворення, є місцем зосередження мешканців, концентрації промислової діяльності та інфраструктури обслуговування. Відповідно до функціональної ознаки міста ідентифікуються як адміністративні, промислові, культурні, наукові центри, однак унаслідок власної універсальності більшість міст є багатофункціональними центрами. Міста можна вважати опорними пунктами формування й розвитку трудового потенціалу міських поселень та держави загалом, оскільки вони одночасно є і центрами промислового розвитку, і осередками промислово-територіальних систем та систем розселення.

Для населення, що проживає і формує трудовий потенціал міських поселень, характерні такі гомологічні особливості:

- життєдіяльність в умовах концентрації господарської діяльності, мережі суб'єктів господарювання і процесів професійної комунікації;
- гнучкий та динамічний ритм життя;
- структуризація і маргіналізація життєвого простору;
- інтелектуалізація характеру духовного життя;
- інформаційно-технологічна та освітньо-кваліфікаційна мобільність;
- високий ступінь лояльності в дотриманні життєвих норм і звичаїв.

Гомологічні особливості населення відображаються у специфіці формування, використання, відтворення трудового потенціалу, а тому впливають на прояв дії факторів розвитку трудового потенціалу. Диференціація прояву гомологічних особливостей та дії факторів розвитку трудового потенціалу залежить від величини міст. У великих і середніх містах такі прояви набувають більшої амплітуди, відповідно в малих містах та селищах міського типу ці процеси проходять у менш вираженій формі.

Ключовим фактором розвитку трудового потенціалу всіх міських поселень слід вважати демографічний фактор, оскільки саме демографічна база природного відтворення населення є основою розвитку кількісних характеристик останнього. За підсумками 2010 року, 68,4%

постійного населення в Україні проживало в містах, причому загальна кількість міст в Україні на 2010 р. складала 459; селищ міського типу – 885. За статистичними даними, у містах сконцентровано понад 70% населення працездатного віку (табл. 1).

Розвиток демографічної бази відтворення трудового потенціалу міських поселень свідчить про зростання урбанізованості територій із одночасним посиленням прояву явища старіння міського населення. Попри збільшення чисельності міського населення відбувається скорочення кількості населення у працездатному віці, а отже, підвищується ступінь утриманства у містах. В Україні позитивні значення природного приросту міського населення у 2010 р. спостерігалися лише в семи областях (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька) із максимальним значенням по місту Києву (3 457). Найбільші від'ємні значення показника природного приросту міського населення характерні для індустріально розвинених областей – Дніпропетровської (14 426), Донецької (28 494), Луганської (14 788), Харківської (10 612), Запорізької (7 055).

Збереження міськими поселеннями позитивної динаміки абсолютного та відносного зростання кількості міських жителів відбувається здебільшого завдяки міграційному переміщенню сільського населення на базі загальної скорочення чисельності населення країни. Депопуляція міського населення звужує природну базу відтворення трудового потенціалу, однак містить у собі й приховані економічні резерви. Вивчаючи взаємозв'язок між урбанізацією та економічним зростанням, експерти виявили, що у зростанні чисельності населення міст закладено вагомий економічний потенціал. Підтвердженням цієї тези є такі дані: у країнах, де частка міського населення становить 30–50%, спостерігається рекордний рівень зростання ВВП на душу населення. Коли країна досягає рівня урбанізації у 40%, виникає реальна можливість збільшення ВВП на душу населення майже на 8%. У країнах із рівнем урбанізації у 30–50% зростання ВВП на душу населення в середньому сягає 6% [1].

За даними Державної служби статистики України, у період від 2000-го до 2010 рр. у міських поселеннях відбулося незначне зростання кількості зайнятого населення віком 15–70 років (від 13 745,7 до 13 791,8 тис. осіб) [2, с. 27]. Протягом 2011 р. у міських поселеннях рівень зайнятості населення у працездатному віці дещо збільшився і становив 66,1%; рівень зайнятості населення старше працездатного віку знизився та склав 20,9%. Динамічні зміни вікової структури зайнятості мешканців міських поселень за 2000–2011 роки засвідчують зростання зайнятості практично за всіма віковими категоріями населення: рівень зайнятості міських мешканців віком 15–24 роки зріс від 27,9 до 30,4%, осіб віком 30–34 років – відповідно від 76,4 до 77,8%, осіб віком 40–49 років – до 80%. За цей самий період відбулося скорочення рівня зайнятості осіб 60–70 років до позначки у 15,9% [3].

Рівень зайнятості міського населення старше працездатного віку більш як удвічі менший за аналогічний показник населення відповідної вікової групи в сільських поселеннях (20,9% проти 44,0%), що обумовлюється специфікою професійно-кваліфікаційної сфери праці у сільських поселеннях. Структура зайнятості міських мешканців за статусом зайнятості у 2011 році свідчить про те, що частка найманих працівників серед міського населення дорівнювала 91,2%, питома вага самозайнятих, роботодавців і безкоштовно працюючих членів сімей – 7,3%, 1,3% та 0,2% відповідно [3].

Чисельність безробітних осіб працездатного віку (за методологією МОП) у

Таблиця 1

Міське населення України (на 1 січня, тис. осіб)

Показник	2002	2007	2008	2009	2010	2011
Усе населення (постійне), у тому числі	48240,9	46465,7	46192,3	45963,4	45782,6	45598,2
Міське населення	32290,7	31521,8	31413,1	31331,6	31269,2	31186
Частка міського населення, %	66,9	67,8	68	68,2	68,3	68,4
Населення у працездатному віці, у тому числі	27984,7	28140,0	28015,5	27846,9	27601,5	27369,1
Міське населення у працездатному віці	19807,8	19930,0	19823,5	19681,2	19477,7	19271,3
Частка міського населення у працездатному віці, %	70,8	70,8	70,8	70,7	70,6	70,4

Джерело: Розроблено автором за [4]

міських поселеннях у 2011 році складала 8,6% населення цієї категорії, причому найвищий рівень безробіття спостерігався серед молоді віком 15–24 роки – 20,2% [3]. Це пов'язується із тим, що більшість населення у цей часовий період життя здобувають освіту.

На жаль, після закінчення навчання молодь утворює значний невикористаний резерв трудового потенціалу внаслідок вузькості ринку праці для осіб без досвіду праці та відсутності комунікації навчальних закладів та роботодавців з приводу працевлаштування випускників і відповідності здобутого кваліфікаційного рівня актуальним запитам ринку праці.

Концентрація у містах вищих і більшості професійно-технічних навчальних закладів зумовлює доволі ємний освітній та професійно-кваліфікаційний простір міських поселень, що надає міським мешканцям широкі можливості щодо здобуття освіти, підвищення кваліфікації, трудової і професійної мобільності.

Належна професійна освіта, високий рівень кваліфікації та реалізація трудового потенціалу у ключових для міських поселень сферах економічної діяльності (промисловість, сфера послуг) відкривають міським мешканцям перспективи досягнення матеріального добробуту й гідного соціального статусу.

Незважаючи на видимі переваги, надто динамічний та урбанізований стиль життя у містах справляє певний негативний вплив на розвиток трудового потенціалу, що

особливо яскраво виявляється у великих містах (табл. 2). Задля усунення і послаблення впливу перелічених конфліктогенних тенденцій частина молодого, мобільного та високоосвіченого населення міст (особливо великих) надає перевагу життю в сільській периферії та околицях міст із одночасною реалізацією власного потенціалу праці у просторі міст. Сучасний розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій дозволяє працювати на відстані, без тісної прив'язки до безпосереднього основного місця праці.

Висновки. Тривале нівелювання особливостей та специфіки міських поселень у процесі національних соціально-економічних і політичних трансформацій загостило доволі складну ситуацію у працересурсній сфері та поставило під сумнів можливість повноцінного формування і реалізації трудового потенціалу кожним конкретним мешканцем міста. Складні реалії функціонування працересурсної сфери міських поселень зумовлюють необхідність пошуку та виділення факторів, що чинять найбільш істотний вплив на формування і розвиток трудового потенціалу міст. Ідентифікація існуючих проблем та особливостей у сфері формування, розвитку і реалізації трудового потенціалу міських поселень та виокремлення факторів впливу на розвиток трудового потенціалу має стати основою для розробки дієвих заходів щодо стабілізації функціонування цього засадничого ресурсу розвитку мережі міських поселень України.

Таблиця 2

Ключові конфліктогенні тенденції розвитку великих міст та їх вплив на трудовий потенціал

Сфери прояву	Причини розвитку конфліктів	Ключові прояви конфліктів	Можливі механізми розв'язання конфліктів
Політична	Вразливість у глобалізованому світі	Часовий вектор розвитку міст від міста як автономного утворення через місто як компонент національного господарства до мережі міст всесвітнього масштабу проходить у площині зростання нерівності між глобально успішними та усіма іншими містами. Глобальний статус міста генерує низку внутрішньоміських конфліктів, маніфестацій, рухів спротиву	Запровадження стандартів та методів безпеки. Розосередження адміністративно-управлінських функцій, налагодження системи державно-приватного партнерства, дифузія центрів ведення бізнесу в регіоні
	Суміщення функцій	Одночасне суміщення великим містом адміністративних (як столиці) та економічних (як економічних, фінансових центрів) функцій посилює потенціал прояву конфліктності антагоністично налаштованих політичних груп і конфлікту інтересів фінансових груп, сприяє зростанню тенденцій провладного лобювання інтересів	Дотримання прозорості управління
	Конфлікти планування	Соціально-економічне планування розвитку міст наражається на проблеми власності на землю та землекористування у частині пріоритетів і співвідношення господарського освоєння земель та забудови територій	Планування політики землекористування та розвитку територій
	Зростання криміналітету	Співіснування на обмеженій території мегаміст груп людей, що різняться за власним життєвим стилем та сприйняттям морально-етичних норм, а також послаблення впливу соціального контролю генерує кримінальні чинники	Законодавче та нормативно-правове врегулювання девіантної соціальної поведінки
Соціально	Сегрегація	Процеси соціальної поляризації великих міст супроводжуються тенденціями формування ексклюзивного соціального простору та відмежованих від більшості особливих замкнених зон проживання	Регулювання просторової неоднорідності, пошук нових центрів та ресурсів зростання привабливості сегрегованих зон
	Соціальна фрагментація	Локалізація бідності, непропорційність у рангу заробітних плат, наявність престижних та непрестижних професій	Налагодження системи соціального захисту і страхування
Соціально	Дисбаланси соціально-трудова відносин	Деперсоніфікація та мережевість новітньої системи соціально-трудова відносин генерує проблеми «невключеності» у спільний соціальний простір міста та, у зв'язку із цим, нівелювання потреби у спільній громадській відповідальності Тенденції зростання самозайнятості та короткострокової зайнятості населення на противагу практиці довгострокової зайнятості населення зіштовхуються із проблемою нормативно-правового врегулювання соціально-трудова відносин	Планування динаміки ринку праці відповідно до прогнозів соціально-економічного розвитку. Активізація механізмів корпоративної соціальної відповідальності, посилення громадянської свідомості. Урегулювання укладення типових та атипових трудових договорів
Економічна	Динаміка концентрації та розосередження	Моноцентричність просторового позиціонування міст слугує каталізатором зростання економічної активності, одночасно генеруючи проблеми перенасичення ринку праці, виникнення дисбалансів у житловому та інфраструктурному фонді. Розвиток міст за принципом поліцентричності й розосередження соціально-економічної діяльності, стикаючись із дилемою надмірного «розповзання» міст на приміські зони, стає причиною виникнення ряду транспортних, соціальних, технологічних, емоційних проблем	Просторовий розвиток територій, узгодження меж концентрації та розосередження, розбудова транспортної, соціальної, адміністративної інфраструктури
	Деіндустріалізація	Зміщення функцій великих міст, як центрів промислового розвитку, у бік позиціонування їх як центрів торгово-сервісного обслуговування активізують процеси аутсорсингу, зайнятості у «виробничому сегменті ринку праці»	
Екологічна	Зростання навантаження на навколишнє середовище	Зростаючі масштаби антропогенного впливу на навколишнє природне середовище великих міст межують із екологічним виснаженням територій та перетворюють їх на несприятливі зони для відтворення трудового потенціалу	Екологічний моніторинг і політика ресурсозбережувального розвитку
	Проблеми ресурсозабезпечення та утилізації відходів	Соціально-економічний розвиток міст стикається із наростанням проблеми належного ресурсного (енерго-, водо-, продукто-, транспортного) забезпечення розвитку, утилізації продуктів життєдіяльності міста	

Джерело: Розроблено автором за [12; 14]

Література

1. Боженко В. Міське населення збільшується: демографи стверджують, що це допомагає зростанню ВВП [Електронний ресурс] / В. Боженко. – Режим доступу : <http://ukrtribune.org.ua>
2. Праця України у 2010 році : стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2011. – 325 с.
3. Ринок праці України у 2011 році. Аналітично-статистичний збірник / Державний центр зайнятості. – К., 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list>
4. Сільське господарство України. 2010 рік : стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2011. – 374 с.
5. Управління трудовим потенціалом : навч. посіб. / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Гришнова, Л. П. Керб. – К. : КНЕУ, 2005. – 403 с.
6. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2011 року : стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2011. – 112 с.
7. Шаульська Л. В. Стратегія розвитку трудового потенціалу України : монографія / Л. В. Шаульська. – Донецьк : Інститут економіки промисловості НАН України, 2005. – 502 с.
8. Шевчук Л. Т. Медико-соціальні аспекти використання трудового потенціалу: регіональний аналіз і прогноз / Л. Т. Шевчук. – Львів, 2001. – 489 с.
9. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь / Г. Зиммель // Логос. – 2002. – № 3 (34). – С. 1-12.
10. Лаппо Г. Российский город – симбиоз городского и сельского [Электронный ресурс] / Г. Лаппо. – Режим доступа : <http://demoscope.ru>
11. Пирожков С. И. Трудовой потенциал в демографическом измерении / С. И. Пирожков ; АН Украины, Ин-т экономики; отв. ред. И. И. Лукинов. – К. : Наук. думка, 1992. – 180 с.
12. Турбина Е. Г. Город в теории: опыты осмысления пространства [Электронный ресурс] / Е. Г. Турбина. – Режим доступа : <http://www.openspace.ru>
13. Фуртай Ф. Глобальный город в эпоху «Глобальной деревни» (к вопросу об эволюции городов в эпоху цивилизации масс) / Ф. Фуртай // Вестник Ленинград. гос. ун-та им. А. С. Пушкина. – 2009. – № 2. – С. 124–134.
14. Штадельбауер Й. Мегакорода как конфликтогенные пространства [Электронный ресурс] / Й. Штадельбауер. – Режим доступа : <http://demoscope.ru>
15. *Growing pains* [Electronic recourse]. – Access mode : <http://livescience.com>
16. Unicef. An urban world [Electronic recourse]. – Access mode : <http://www.unicef.org>
17. United Nations, Department of Economic and Social Affairs / Population Division. World Urbanization Prospects: The 2011 Revision [Electronic recourse]. – Access mode : <http://www.un.org/esa/population>

Стаття надійшла до редакції 05.12.2012

References

1. Bozenko V. *The Urban population increases: demographers assert that it helps the increase of GDP*. Access mode : <http://ukrtribune.org.ua> (in Ukr.).
2. Labour of Ukraine in 2010 : *Statistical collection / Government service of statistics of Ukraine*. Kiev, 2011. 325 p. (in Ukr.).
3. A labour-market of Ukraine in 2011. *Analytically-statistical collection*. Kiev: State center of employment, 2012 (in Ukr.).
4. Agriculture of Ukraine. 2010: *Statistical collection*. Kiev: Government service of statistics of Ukraine, 2011. 374 p. (in Ukr.).
5. Vasylychenko, V. S., Grynenko, A.M., Grishnova, O. A., Kerb, L. P. *Labour potential management*. Kiev: KNEU, 2005. 403 p. (in Ukr.).
6. Quantity of present population of Ukraine on January, 1, 2011. *Statistical collection*. Kiev, 2011. 112 p. (in Ukr.).
7. Shaulska, L. V. (2005). *Strategy of labour potential development of Ukraine*. Donetsk: Institute of economy of industry of NAN of Ukraine, 2005. 502 p. (in Ukr.).
8. Shevchuk, L. T. (2001). *The Medical-social aspects of labour potential usage: regional analysis and prognosis*. Lviv, 2001. 489 p. (in Ukr.).
9. Zimmel, G. (2002). Large cities and spiritual life. *Logos*, 2002, No 3(34), pp. 1–12. (in Rus.).
10. Lappo, G. *The Russian city is a symbiosis of municipal and rural*. Access mode : <http://demoscope.ru> (in Rus.).
11. Pirozkov, S. I. (1992). *Labour potential in the demographic dimension*. Kiev: Scientific thought, 1992. 180 p. (in Rus.).
12. Turbina, Ye. G. *City in a theory: experiments of comprehension of space*. Access mode : <http://www.open space.ru> (in Rus.).
13. Furtay, F. (2009). The Global city in the epoch of the «Global village» (to the issue of the evolution of cities in the epoch of civilization of the masses). *Announcer of the Leningrad State University*, 2009, no. 2, pp. 124–134. (in Rus.).
14. Shtadelbauer, J. *Megacities as conflict spaces*. Access mode: <http://demoscope.ru> (in Rus.).
15. *Growing pains*. Access mode: <http://livescience.com>
16. *Unicef. An urban world*. Access mode: <http://www.unicef.org>
17. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. *Population Division. World Urbanization Prospects: The 2011 Revision*. Access mode: <http://www.un.org/esa/population>

Received 05.12.2012

ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI

науковий журнал
В А К України

Видається з 1996 року
Виходить 6 разів на рік

Світове господарство і міжнародні економічні відносини
Глобальний розвиток
Геополітика
Національна безпека
Економічна теорія
Економіка і управління
Соціальна економіка і політика
Гроші, фінанси і кредит
Регіональна економіка
Політичні інститути і процеси

Автори журналу:
провідні вчені
України та світу,
посли, державні діячі,
міські голови,
лідери бізнесу

**АНАЛІТИКА ДЛЯ ЕЛІТИ:
ПЕРЕДПЛАТИ І ДОЛУЧАЙСЯ!**

**ЯК
передплатити?**

Через передплатні агенції:
«Ідея», «Саміт»,
«Періодика»,
«Меркурій»

Через ДП «Преса»
Передплатний
індекс:
96437

Через редакцію журналу
«Економічний часопис-XXI»:
(044) 235-98-28,
235-98-27
editor@osp.com.ua